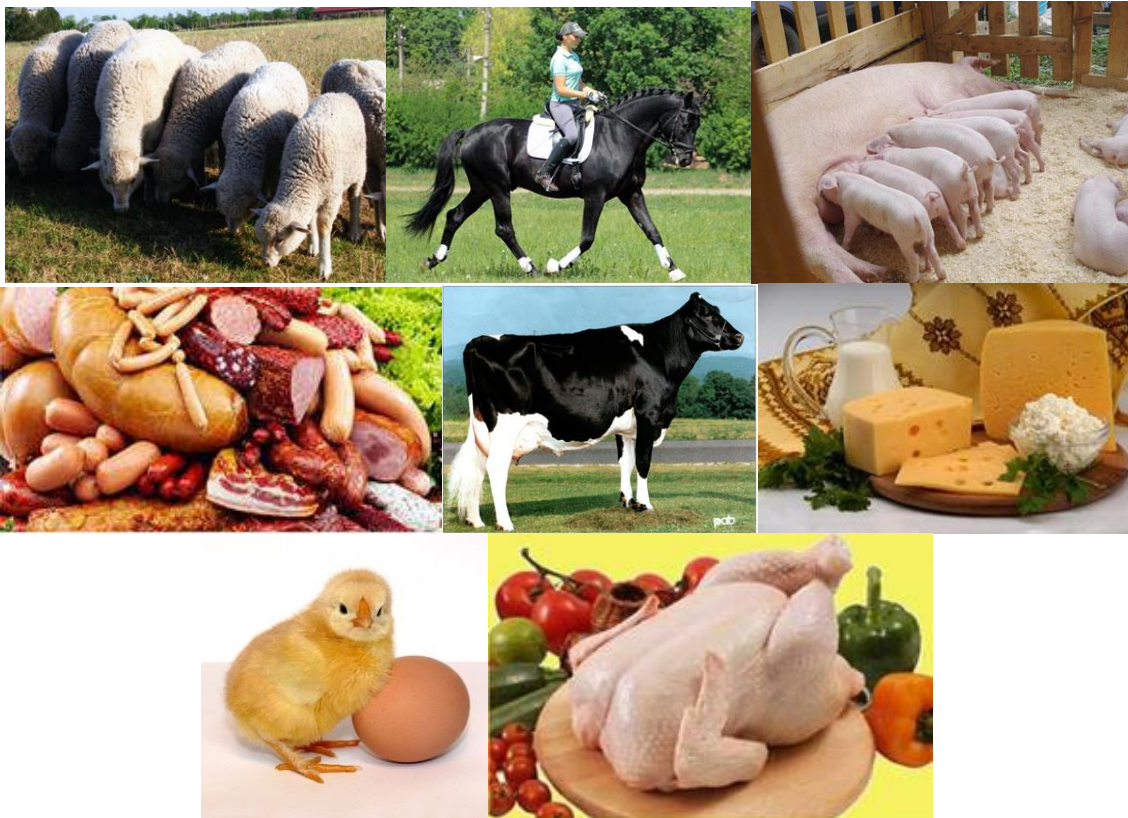

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

БІОЛОГО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

ПРОГРАМА ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

здобувачів початкового (короткого циклу) рівня вищої освіти
другого року денної форми навчання освітньо-професійної програми
«Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва»
зі спеціальності
204 Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва

Херсон - 2021-2022

УДК:637(073)

Програма виробничої практики здобувачів початкового рівня (короткого циклу) вищої освіти освітньо-професійної програми «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва» спеціальності 204 Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва. - Херсон. 2021. С. 41.

Розробники програми виробничої практики: д.-р. с.-г. наук, професор Пелих В.Г., канд. с.-г. наук, доцент Ведмеденко О.В., канд. с.-г. наук, доцент Пелих Н.Л., канд. с.-г. наук, доцент Корбич Н.М., канд. с.-г. наук, доцент Любенко О.І, канд. с.-г. наук, доцент Папакіна Н.С., канд. с.-г. наук, доцент Балабанова І.О., канд. с.-г. наук, старший викладач Ушакова С.В., асистент Кривий В.В.

Програму виробничої практики розглянуто на засіданні випускових кафедр:

технологій переробки і зберігання сільськогосподарської продукції
Протокол № 1 від «01» вересня 2021 р.
Завідувач кафедри _____ Віктор ПЕЛИХ
(підпис)

технології виробництва продукції тваринництва
Протокол № 1 від «30» серпня 2021 р.
Завідувач кафедри _____ Олена ВЕДМЕДЕНКО
(підпис)

ветеринарії, гігієни та розведення тварин імені В.П. Коваленко
Протокол № 1 від «1» вересня 2021 р.
Завідувач кафедри _____ Наталія ПЕЛИХ
(підпис)

ПОГОДЖЕНО:
Гарант ОП _____ Олена ВЕДМЕДЕНКО
(підпис)

СХВАЛЕНО:
Методичною комісією біолого-технологічного факультету
Протокол № 1 від «01» вересня 2021 р.
Голова методичної комісії _____ Наталія КОРБИЧ
(підпис)

Вченою радою біолого-технологічного факультету
Протокол № 1 від «01» вересня 2021 р.
Голова вченої ради _____ Ірина БАЛАБАНОВА
(підпис)

© ХДАЕУ, 2021

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
1. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ	6
2. ЗМІСТ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ	8
2.1. Технологія виробництва молока та яловичини.....	8
2.2. Технологія виробництва свинини.....	10
2.3. Технологія виробництва продукції вівчарства та козівництва.....	11
2.4. Конярство.....	12
2.5. Технологія виробництва продукції птахівництва.....	12
2.6. Бджільництво.....	13
2.7. Технологія переробки продукції тваринництва.....	15
3. ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТУ ПРО ПРОХОДЖЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ	16
3.1. Основні редакційні вимоги.....	20
НОРМАТИВНІ ПОСИЛАННЯ ТА СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	24
ДОДАТКИ.....	25
Додаток А Титульний аркуш (зразок).....	26
Додаток Б РЕФЕРАТ (зразок).....	27
Додаток В Щоденник практики (зразок).....	28
Додаток Д Повідомлення (зразок).....	37
Додаток Е Договір про практичну підготовку здобувачів вищої освіти (зразок).....	38
Додаток Є Направлення на практику (зразок).....	41

ПЕРЕДМОВА

Виробнича практика проводиться в навчально-виробничих та провідних підприємствах України на основі укладених договорів про співпрацю. Керівництво практикою забезпечують науково-педагогічні працівники кафедр університету та особи з числа адміністративного персоналу господарств, підприємств, організацій та установ.

Перед початком практики обов'язково проводиться інструктаж здобувачів вищої освіти з охорони праці, техніки безпеки, пожежної безпеки, особистої та виробничої гігієни і санітарії.

Мета і завдання практики. Метою практичного навчання здобувачів вищої освіти університету є поглиблення та закріплення знань, отриманих здобувачами вищої освіти в процесі вивчення певного циклу теоретичних дисциплін, отримання практичних навичок, ознайомлення безпосередньо в установі, організації, на підприємстві з виробничим процесом і технологічним циклом виробництва, відпрацювання вмій і навичок у межах спеціальності 204 Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва.

У результаті проходження виробничої практики здобувачі вищої освіти початкового рівня (короткого циклу) отримують наступні компетентності та програмні результати навчання:

ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК6. Здатність використовувати інформаційні та сучасні комунікаційні технології.

ЗК7. Здатність працювати в команді.

ЗК8. Прагнення до збереження навколишнього середовища в усіх сферах професійної діяльності.

ФК1. Здатність використовувати професійні знання з вибору і реалізації технології виробництва і переробки продукції тваринництва для ефективного ведення галузі.

ФК3. Здатність використовувати нормативну і технічну документацію, технологічні регламенти зберігання, первинної обробки, підготовки до транспортування та реалізації сировини і тваринницької продукції.

ФК4. Здатність проводити аналіз виробничої діяльності, вести ділову і затверджену звітно-облікову документацію.

ФК6. Здатність використовувати знання із технологій заготівлі, виробництва, зберігання, оцінки якості кормів та нормованої годівлі окремих видів і статеві-вікових груп тварин, а також раціонального використання кормів та сільськогосподарських угідь, надавати якісні послуги запилення ентомофільних сільськогосподарських культур.

ФК7. Здатність обирати та експлуатувати технологічне обладнання й устаткування тваринницьких ферм.

ФК8. Організувати та планувати роботу трудового колективу, контролювати і забезпечувати дотримання правил і норм охорони праці, пожежної і екологічної безпеки та ресурсозбереження у виробничому

підрозділі.

ФК9. Здатність використовувати знання та вміння технологій виробництва й переробки продукції бджільництва.

ФК12. Здатність здійснювати контроль технологічних процесів під час виробництва та переробки продукції скотарства.

ФК13. Здатність здійснювати контроль технологічних процесів під час виробництва та переробки продукції свинарства.

ПРН2. Володіти інформацією чинних нормативно-правових документів, законодавства, галузевих стандартів професійної діяльності в установах, на виробництвах, організаціях галузі/сфери (відповідно до спеціалізації).

ПРН3. Аналізувати суспільно й особистісно значущі світоглядні проблеми, усвідомлювати цінність захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України.

ПРН4. Зберігати та примножувати досягнення і цінності суспільства, вести здоровий спосіб життя.

ПРН5. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз.

ПРН6. Розуміти екологічно небезпечні та шкідливі фактори професійної діяльності та корегувати її зміст з метою попередження негативного впливу на довкілля.

ПРН7. Забезпечувати дотримання біологічної безпеки, техніки безпеки, виробничої санітарії, пожежної безпеки і правил охорони праці на підприємствах з виробництва і переробки продукції.

ПРН8. Володіти методами утримання, годівлі, розведення і ефективного використання тварин різних видів та медоносних бджіл.

ПРН9. Мати навички розробки біологічно повноцінних і збалансованих раціонів годівлі для різних видів і статевовікових груп тварин та аналізу, збереження, поліпшення природних кормових ресурсів бджільництва.

ПРН10. Забезпечувати заготівлю і зберігання кормів.

ПРН11. Розуміти та обґрунтовувати підбір машин, обладнання, засобів автоматизації, що використовуються в тваринництві, комплектації тваринницьких ферм, підприємств з виробництва і переробки продукції тваринництва.

ПРН13. Впроваджувати знання з морфології, фізіології тварин у технологічний процес виробництва і переробки продукції тваринництва.

ПРН14. Забезпечувати параметри та здійснювати технологічний контроль сучасних технологій з виробництва молока та яловичини.

ПРН15. Забезпечувати параметри та здійснювати технологічний контроль сучасних технологій виробництва свинини.

ПРН16. Володіти організаційно-технологічними прийомами підвищення безпечності та якості молока, м'яса, меду, яєць та інших продуктів галузі, технікою і методиками визначення їх якісних характеристик, основних технологій виробництва та первинної обробки молочних і м'ясних продуктів і продукції бджільництва.

1. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

Керівництво виробничою практикою здійснює викладач тієї кафедри, за якою закріплений здобувач вищої освіти.

Безпосереднє керівництво виробничою практикою здобувача вищої освіти в господарстві здійснює головний зоотехнік господарства, бригадир, технолог, що оформляється відповідним наказом керівника господарства. Керівник практики на місці організовує проведення практики, створюючи для цього відповідні виробничі умови, проводить інструктаж з техніки безпеки, надає здобувачу вищої освіти відповідні матеріали і документи племінного обліку, складає календарний план проходження практики.

Основним завданням виробничої практики є підготувати здобувачів вищої освіти до самостійної роботи на виробництві в якості техника технолога з виробництва і переробки продукції тваринництва.

Викладач-керівник практики від кафедри:

- розробляє тематику індивідуальних завдань;
- узгоджує з керівником практики від підприємства (організації, установи) індивідуальні завдання з урахуванням особливостей місця практики;
- бере участь у розподілі здобувачів вищої освіти за місцями практики;
- контролює своєчасне прибуття здобувачів вищої освіти до місць практики;
- здійснює контроль за виконанням програми практики та строками її проведення;
- надає методичну допомогу здобувачам вищої освіти під час виконання ними індивідуальних завдань;
- проводить обов'язкові консультації щодо обробки зібраного матеріалу та його використання для звіту про практику;
- інформує здобувачів вищої освіти про порядок надання звітів про практику;
- приймає захист звітів здобувачів вищої освіти про практику у складі комісії, на підставі чого оцінює результати практики здобувачів вищої освіти, атестує їх і виставляє оцінки у залікові книжки;
- здає звіти здобувачів вищої освіти про практику на кафедру.

Керівник практики від підприємства, що здійснює загальне керівництво практикою:

- несе особисту відповідальність за проведення практики у межах своєї компетенції;
- організовує практику згідно з програмами практики;
- визначає місця практики, забезпечує найбільшу ефективність її проходження;
- організовує проведення інструктажу з охорони праці, техніки безпеки та протипожежної безпеки відповідними фахівцями;
- забезпечує виконання погоджених з навчальним планом графіків проходження практики по структурних підрозділах підприємства;

- надає здобувачам-практикантам можливість користуватись наявною літературою, необхідною документацією, лабораторіями, майстернями підприємства для виконання програми практики;
- забезпечує і контролює дотримання здобувачами-практикантами правил внутрішнього розпорядку;
- створює необхідні умови для засвоєння практикантами нової техніки, передової технології, сучасних методів організації праці;
- контролює виконання Кодексу законів України про працю тощо.

Здобувачі вищої освіти, які не задіяні на оплачуваних робочих посадах, за домовленістю з керівником практики від господарства планують такі види робіт:

- ✓ загальне знайомство з господарством та фермами, переробним підприємством, збір необхідних відомостей;
- ✓ робота дублером обліковця, лаборанта, апаратника тощо;
- ✓ робота з виконання завдань керівника практики від господарства, підприємства;
- ✓ складання звіту.

Несвоєчасне прибуття здобувача вищої освіти на практику або неповне її проходження розглядаються як порушення трудової дисципліни. У такому разі його направляють на практику повторно або виключають з університету.

У період практики здобувач вищої освіти повинен:

- ✓ отримати інструктаж з техніки безпеки на робочому місці, вивчити правила охорони праці, дотримуватися правил техніки безпеки і виробничої санітарії;
- ✓ дотримуватися діючих на підприємстві правил внутрішнього розпорядку;
- ✓ виконувати види робіт, які передбачені змістом практики, а також завдання керівника практики від підприємства;
- ✓ відповідати за виконувану роботу і її результати на рівні зі штатними працівниками;
- ✓ систематично вести щоденник практики за встановленою формою;
- ✓ оформити звіт про проходження практики.

Після закінчення практики здобувач вищої освіти повинен:

- ✓ отримати характеристику з підприємства – місця проходження практики, підписану керівником підприємства та завірену печаткою;
- ✓ завірити щоденник та звіт підписом керівника практики від підприємства та печаткою;
- ✓ завірити відомості з переліком виконаних робіт;
- ✓ у визначений наказом ректора термін захистити звіт про проходження практики перед комісією відповідної кафедри.

Права здобувача-практиканта. Здобувач вищої освіти має право:

- ✓ вимагати забезпечення належних умов щодо техніки безпеки праці, виробничої санітарії та тривалості робочого дня;
- ✓ ознайомитись з документацією виробничого і племінного обліку, планами перспективного розвитку і звітами з господарської діяльності підприємства;

- ✓ на участь у виробничих процесах підприємства і робочу діяльність у ролі практиканта на кваліфікованих посадах.

2. ЗМІСТ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

За час проходження практики здобувач вищої освіти початкового рівня (короткого циклу) вищої освіти повинен набути практичних навичок з організації виробництва і переробки продукції тваринництва, впровадження в стадах тварин селекційних програм, спрямованих на зростання їх генетичного потенціалу, творчого аналізу і оцінки виробничої діяльності господарства і його виробничих підрозділів.

Проходячи виробничу практику, здобувач вищої освіти вивчає річні звіти господарства за останні роки, виробничо-фінансовий план, зоотехнічні звіти за результатами племінної роботи і бонітування тварин, систему оплати праці та інші форми матеріального стимулювання праці.

Залежно від напрямку виробництва продукції тваринництва здобувач вищої освіти повинен проаналізувати стан розвитку галузей тваринництва у господарстві.

2.1. Технологія виробництва молока та яловичини

За час проходження практики необхідно ознайомитися з веденням галузі скотарства (молочне, м'ясне) в господарстві, з виробничими завданнями та їх виконанням. Дати аналіз системи виробництва молока і яловичини на промисловій основі.

Проаналізувати структуру стада і якісні показники за віковими та статевими групами худоби (жива маса, надій та вміст жиру і білка в молоці, породність тварин, класність). Дати оцінку відтворної здатності худоби. Організація штучного осіменіння корів і телиць (підготовка тварин, приміщення, облік результатів осіменіння, попередження та ліквідація яловості). Техніка і ефективність штучного осіменіння. Вихід телят на 100 корів та нетелів. Процент вибракування корів. Проаналізувати стан молочного стада (тривалість лактації, тільності, сухостійного і сервіс-періодів).

Обладнання прифермерської молочної лабораторії. Первинна обробка молока, миття та стерилізація обладнання. Визначення механічної та бактеріальної забрудненості, кислотності та густини молока. Реалізація молока за якістю. Організація і техніка доїння корів. Кратність доїння. Типи доїльних установок та апаратів, санітарний та технічний догляд за ними.

Організація роздоювання корів. Підготовка корів до отелення. Кормовиробництво та годівля корів. Потреба та забезпеченість тварин кормами. Тип, структура та раціони годівля відповідно до періодів року. Складання та аналіз раціонів. Зоотехнічна та економічна оцінка раціонів. Кратність годівлі. Черговість згодовування кормів дійним коровам. Механізація приготування та роздачі кормів. Доставка кормів до тварин на ферми. Будова

годівниць. Кормороздавальні агрегати. Організація годівлі й утримання молочного стада в літній період, раціональне використання пасовищ і зеленого конвеєру. Система і механізація прибирання гною. Типи ферм з виробництва молока. Системи і способи утримання молочних корів. Принципи формування технологічних груп в умовах прив'язного і безприв'язного утримання.

Технологічні операції за різних систем утримання молочних корів. Особливості виробництва молока в умовах фермерських господарств. Техніко-економічні показники виробництва молока в господарстві, щільність поголів'я великої рогатої худоби на 100 га с-г угідь, в тому числі корів. Валове виробництво молока на фермі, комплексі. Надій на корову. Виробництво молока на 100 га с.-г угідь, затрати кормів та праці на 1 ц молока, собівартість 1 ц молока.

Технологія вирощування ремонтного молодняку великої рогатої худоби. Технологічні процеси в родильному відділенні. Особливості молочного і після молочного періодів вирощування телиць. Системи і способи утримання та годівлі молодняку. Годівля, утримання і підготовка до отелення нетелів, кількість телиць (абсолютна і відносна), які вирощуються для ремонту стада.

Організація бонітування великої рогатої худоби. Звернути увагу на племінну і товарну групи корів. Вивчити племінний облік, організацію контрольного доїння. Принципи оцінки, добору і підбору тварин. План племінної роботи. Контрольно-асистентська служба. Характеристика основних ліній, родин та кращих корів. Порода, якість худоби, характеристика екстер'єру і конституції, оцінка молочної продуктивності, відтворної здатності. Методи племінної роботи. Система організації праці. Ветеринарно-санітарні заходи.

Технологія виробництва яловичини в молочному скотарстві. Порядок комплектування відгодівельного поголів'я господарства або ферми молодняком. Групування молодняку за статтю, віком, живою масою. Допустимі відмінності у віці та живій масі між тваринами. Система виробництва яловичини. Способи годівлі і утримання під час вирощування, дорощування і відгодівлі молодняку. Технологічні операції за різних способів утримання відгодівельного поголів'я. Організація кормової бази на високомеханізованих, звичайних фермах і у фермерських господарствах. Структура раціонів. Особливості відгодівлі з використанням відходів харчової промисловості. Відгодівля дорослої худоби. Нагул худоби.

Знайомство з роботою м'ясокомбінату. Аналіз реалізації худоби за живою масою і якістю яловичини. Забійний вихід, сортність м'яса, якість туш, вихід шкір та іншої сировини. Організація промислового схрещування в скотарстві.

Технологія спеціалізованого м'ясного скотарства. Створення м'ясних стад. Організація сезонних отелень. Вирощування телят в підсисний період. Вирощування молодняку після відлучення від корів. Вирощування телиць і нетелів. Організація вирощування, відгодівлі і нагулу тварин на м'ясо. Організація кормової бази у спеціалізованому м'ясному скотарстві. Організація праці, розпорядок дня, оплата праці, форми обліку. Техніко-економічні показники виробництва яловичини на промисловій основі, середньодобовий приріст, відгодівля худоби до високих вагових кондицій, собівартість 1 ц

приросту живої маси, затрати праці і кормів на 1 ц яловичини, виробництво м'яса на 100 га с.-г. угідь.

2.2. Технологія виробництва продукції свинарства

Зібрати загальні відомості про господарство. Господарсько-економічні і кліматичні умови, напрямок виробництва в господарстві. Розташування ферм: племінної (племядро), репродукторних; дорощування молодняку, відгодівлі свиней. Основні показники виробництва свинини. Зоотехнічний аналіз діяльності свиноферми. Розміщення ферми, кількість основних і досліджуваних свиноматок, кнурів-плідників, ремонтного молодняку. Вирощування ремонтних кнурів і свинок для комплектування основного стада. Порода свиней, методи розведення, добір і підбір, промислове схрещування і використання гетерозису.

Характеристика екстер'єру і конституції свиней. Продуктивність маток (багатоплідність, великоплідність, молочність).

Техніка виявлення свиноматок в охоті і їх парування. Комплектування груп порослих свиноматок. Підготовка приміщень для утримання глибокопорослих свиноматок, проведення опоросу. Утримання та догляд за свиноматками і новонародженими поросятами. Інтенсивність використання основних свиноматок в господарстві, кількість опоросів та вирощених порослят на основну свиноматку на рік. Схема відгодівлі порослят, вік і техніка їх відлучення від свиноматок.

Дорощування порослят. Комплектування груп підсвинків у станку. Період дорощування, жива маса на початку та в кінці дорощування. Абсолютний, середньодобовий та відносний прирости живої маси підсвинків на дорощуванні.

Відгодівля свиней. Розміри груп свиней в станках. Середня жива маса молодняку свиней на початку відгодівлі і при їх реалізації.

Бонітування свиней та використання його результатів у племінній роботі. Організація та проведення оцінки кнурів-плідників і свиноматок за якістю нащадків.

Годівля свиней. Потреба та забезпеченість кормами свинопоголів'я, питома вага кормів власного виробництва. Заготівля та зберігання кормів на свинофермі. Підготовка кормів до згодовування свиням різних статевих вікових груп. Тип і раціони годівлі свиней та їх короткий аналіз. Організація літньої системи утримання та годівлі свиней, використання зеленого конвеєру. Проведення ветеринарно-профілактичних заходів на свинофермі, ведення первинного зоотехнічного обліку.

Система утримання свиней. Характеристика приміщень для різних статевих вікових груп свиней. Норми площі та фронту годівлі для свиней різних систем утримання. Характеристика основних параметрів мікроклімату приміщень (температура, вологість, вміст вуглекислоти). Розрахунок площі на одну голову різних статевих вікових груп свиней. Використання вигульних майданчиків для моціону свиней. Догляд за тваринами різного господарського призначення

(очистка та купання, обрізання ратиць, спилювання і кол). Ветеринарно-санітарна обробка свиней при переведенні з групи в групу. Механізація трудомістких процесів, приготування та роздача кормів. Машина, які використовуються для приготування кормових зерноsumішів та комбикормів, підготовки та згодовування соковитих та грубих кормів. Відомості про наявність та роботу кормоцеху. Механізація водопостачання і напування тварин. Машина та механізми для прибирання гною з приміщення та ферми.

Економіка виробництва. Собівартість одного поросяти при народженні, відлученні, дорощуванні і відгодівлі. Затрати праці (людино-днів) і кормів (кормових одиниць) на 1 ц приросту живої маси свиней. Структура собівартості продукції свинарства та шляхи її зниження. Рівень рентабельності галузі свинарства в господарстві.

2.3. Технологія виробництва продукції вівчарства та козівництва

Загальне ознайомлення з господарством. Місцезнаходження господарства, експлікація земельних угідь, його виробнича структура, напрямок господарства. Стан кормової бази. Ефективність галузі вівчарства та козівництва.

Спеціалізація галузі тваринництва, система утримання овець і кіз. Організація годівлі, догляду та утримання овець і кіз різних груп. Організація вирощування молодняку. Обладнання приміщень та навколишніх кормовигульних майданчиків. Розташування виробничих та допоміжних приміщень і споруд на території ферми.

Зимова годівля та утримання овець і кіз. Раціони годівлі та їх аналіз. Механізація процесів підготовки, завантаження та роздачі - кормів. Організація водопою в зимовий період. Використання наявних пасовищ, система випасання. Наявність літніх таборів та їх обладнання. Організація нагулу та відгодівлі овець і кіз. Організація водопою в літній період. Обов'язки чабана в літній та зимовий періоди.

Племінна робота. Порода овець і кіз, яку розводять в господарстві. Напрямок та рівень продуктивності тварин (настриг вовни, жива маса, вихід ягнят на 100 маток). Основний напрям племінної роботи з отарами овець і кіз. Методи розведення. Бажаний тип овець і кіз. Участь у бонітуванні та складанні звітів про бонітування. Аналіз бонітувальних відомостей. Основні ознаки, за якими проводиться підбір тварин.

Відтворення стада, організація та техніка осіменіння. Техніка виявлення вівцематок в охоті та їх осіменіння або парування. Строки парування та ягніння. Організація процесу ягніння та вирощування молодняку. Участь у відлученні та формуванні отар молодняку.

Стриження овець і кіз. Наявність стригальних пунктів та їх обладнання. Установка, що використовується для стриження овець, та її технічна характеристика. Методи стриження, класування та пакування вовни.

Прибирання гною та механізація цього процесу. Механізація очищення приміщень, навантаження та вивезення гною в гноєсховища. Організація праці

у вівчарстві при проведенні стриження, осіменіння, ягніння.

Економічні показники галузі вівчарства та козівництва. Поголів'я овець і кіз, настриг вовни. Валове виробництво вовни, баранини та козлятини. Собівартість виробництва продукції, структура собівартості. Прибутки та рівень рентабельності виробництва. Затрати на утримання вівцематок і кізоматок на рік, шляхи зниження собівартості виробництва вовни та баранини і підвищення рівня рентабельності галузі вівчарства та козівництва.

Заходи щодо збільшення поголів'я овець і кіз, підвищення плодючості, продуктивності та покращення якості продукції. Профілактичні заходи проти найбільш поширених хвороб овець і кіз.

2.4. Конярство

Вивчити стан робочого і племінного поголів'я коней і його породний склад. Годівля і догляд коней різних статево-вікових груп, експлуатація робочих коней. Догляд за копитами, кування та профілактика травматизму. Види використання коней на роботах.

Вивчити годівлю кобил і жеребців під час парувальної компанії і використання на роботах. Вижеребка маток.

Ознайомитися з організацією відтворення поголів'я, проведенням парувальної компанії, а також вирощуванням лошат. Розробити заходи для покращення поголів'я коней. Ведення зоотехнічного обліку в конярстві. Провести розрахунок потрібної кількості ремонтною молодняку.

Детально ознайомитися і провести розрахунок потреби господарства в робочих конях і їх використання. Проаналізувати забезпеченість сільськогосподарським інвентарем, упряжжю, возами. Знати парну і однокінну упряж, складові частини сідла. Оволодіти технікою підготовки збруї, запрягання і сідланя коня.

Заходи для покращення поголів'я коней в господарстві, техніка безпеки з кінями. Ознайомитися з економікою і організацією праці в конярстві.

2.5. Технологія виробництва продукції птахівництва

Характеристика галузі. Природно-господарські умови для розвитку птахівництва. Види птиці, породи, лінії і гібриди, яких розводять у господарстві.

Продуктивність птиці різних груп та різного напрямку продуктивності. Знайомство з методами та організацією племінної роботи в господарстві, з методами розведення, доборою та підбором птиці, структурою стада.

Племінна робота в маточному стаді. Породи на поєднування ліній птиці. Методи та техніка проведення племінної роботи. Бонітування птиці, комплектування племінних та товарних стад, вибракування і забезпечення несучками. Термін використання несучок, коефіцієнт обороту стада. Середня яйценосність несучок за місяцями року. Стадо батьківських форм. Одержання молодняку та вирощування.

Ознайомлення з технологією виробництва продукції птахівництва.

Виробництво харчових яєць. Динаміка поголів'я курей-несучок за останні 5 років. Валове виробництво та реалізація яєць, кількість реалізованих яєць, якість реалізованих яєць (за категоріями) і дохід від реалізації. Затрати кормів і праці на виробництво тисячі яєць.

Системи та способи утримання курей. Типи забудови, їх характеристика, «механізація та автоматизація виробничих процесів. Типи кліток та їх характеристика. Обладнання для нормального утримання птиці. Типи вентиляторів. Густота посадки, зоогігієнічні умови, світловий режим у пташниках.

Технологія вирощування ремонтного молодняку. Кількість ремонтного молодняку, що надійшла на вирощування з розрахунку на одну несучку. Графіки надходження, способи вирощування, приміщення та обладнання, норми навантаження при вирощуванні ремонтного молодняку різних вікових періодів, розпорядок дня.

Виробництво м'яса птиці (бройлерів, індичок та качок). Спеціалізація виробництва м'яса. Кількість реалізованого м'ясного молодняку, його жива маса, категорія. Виробництво, інкубаційних яєць. Вихід молодняку. Організація вирощування ремонтного і м'ясного молодняку, механізація і автоматизація. Режим утримання, мікроклімат, світловий режим. Забій та переробка птиці в господарстві.

Кормова база, забезпеченість кормами власного виробництва. Приготування та згодовування кормів. Складання раціонів і рецептів комбікормів для всіх видів птиці, враховуючи їх ріст та продуктивність. Внесення в комбікорми вітамінних та мінеральних добавок.

Складання планів та звітів про діяльність окремих цехів і господарства в цілому. Організація та проведення ветеринарно-профілактичних заходів. Оплата праці працівників галузі птахівництва.

Рентабельність та структура собівартості виробництва яєць та м'яса. Собівартість і затрати кормів та праці на одиницю продукції.

Організація обслуговування птиці. Механізація та автоматизація трудомістких процесів. Марки та кількість машин для комплексної механізації. Техніка безпеки. Продуктивність та оплата праці. Розведення домашньої птиці в фермерських господарствах і акціонерних товариствах.

Невикористані резерви господарства у птахівництві, шляхи та методи їх використання - перспективи розвитку птахівницької галузі в господарстві. Вивчення досвіду, прийомів, методів та результатів роботи передових господарств. Комп'ютеризація птахівничої галузі.

2.6. Бджільництво

Значення галузі бджільництва. Стан, напрямок та перспективи розвитку пасіки даного господарства. Територія пасіки. Огорожа пасіки. Система вуликів і їх розміщення. Пасічні будівлі. Механізація трудомістких процесів на пасіці. Пасічний інвентар.

Принципи організації бази бджільництва. Характеристика медодайної

бази бджільництва в районі пасіки. Методи обліку кількості медодаїв і медопродуктивність місцевості в районі пасіки. Покращення і прийоми раціонального використання медодайної бази. Техніка використання бджіл на запиленні. Покращення медодайної бази для бджіл. Нектарний конвеєр. Технологія утримання бджіл, її ефективність і перспективи розвитку галузі. Перевезення пасіки на медозбір і запилення с.-г. рослин. Розмноження бджолиних сімей на пасіці. Техніка формування відводків. Прискорене відтворення бджолиних сімей.

Особливості формування відводків на пасіці з використанням плідних або неплодних маток. Використання природних роїв для збільшення пасіки. Контрольний вулик. Нарощування сили бджолиних сімей до головного медозбору. Забезпеченість, стільниками. Медозбір. Відбір і відкачування меду. Підготовка бджолиних сімей до зимівлі, осіннє народжування молодих бджіл в умовах пасіки. Збирання гнізд на зиму. Зимівля бджіл. Догляд за бджолами під час зимівлі.

Норми зимово-весняної забезпеченості бджолиних сімей на пасіці. Підгодівля бджіл у весняний період. Способи роздачі корму. Застосування цукрово-медового тіста як вуглеводного корму бджіл. Затрати праці на підгодівлю бджіл. Стимулюючі підгодівлі і способи їх дачі. Забезпечення бджіл білковим кормом. Заготівля стільників з медом та пергою і умови їх зберігання в зимовий період. Забезпечення бджіл водою. Підгодівля бджіл-виховательок. Забезпеченість кормом бджіл в бджолопакетах. Корм для пересилання маток. Наявність на пасіці в бджолиних сім'ях корму під час вирощування розплоду. Заміна падієвого меду цукровим сиропом. Забезпеченість кормами бджолиних сімей на зиму.

Значення племінної справи на пасіці. Породність бджіл на пасіці. Планова порода бджіл. Методи виведення чистопородних маток та їх спаровування в умовах пасіки. Закупівля племінних маток, бджолопакетів та їх використання. Оцінка маток та яйценоскістю. Бонітування бджолиних сімей на пасіці. Масовий та індивідуальний відбір бджолиних сімей. Процент вибраковування гірших бджолиних сімей. Спосіб розмноження кращих сімей. Господарсько-корисні ознаки за якими на пасіці здійснюється масовий добір. Оцінка медопродуктивності. Плодючість маток. Рійливість сімей. Воскопродуктивність. Процент кращих бджолиних сімей на пасіці. Використання в племінній роботі кращих бджолиних сімей. Виведення трутнів. Застосування на пасіці оцінки і добору за якістю нащадків. Обмін племінним матеріалом.

Ветеринарно-санітарні заходи на пасіці. Хвороби бджіл, які виникають на пасіці (інфекційні, інвазійні, незаразні). Ветеринарно-санітарні заходи боротьби з хворобами бджіл. Вороги та шкідники бджіл на пасіці та боротьба з ними.

Організація доцільної території пасіки. Спеціалізація пасіки. Організація пасіки на медозбір і запилення с-г культур, відкачування меду. Облік на пасіці. Вихід основної продукції бджільництва, її собівартість та рентабельність.

2.7. Технологія переробки продукції тваринництва (тваринницької сировини)

Виробнича практика передбачає ознайомлення та набуття практичних навичок, вмінь з питань первинної обробки сировини тваринного походження в умовах с.-г. підприємства, фермерського або селянського господарства, спеціалізованого цеху чи переробного підприємства.

За час проходження практики необхідно:

- 1) зібрати загальні дані про основні виробничі підрозділи підприємства,
- 2) навести джерела надходження сировинної бази (власної або закупівельної);
- 3) дати характеристики сировини використовуваних технологій переробки сировини у відповідності до ДСТУ або ТУ України;
- 4) навести аналіз первинної обробки сировини: молока; тварин та птиці, що реалізують для забою на м'ясо і первинної переробки м'ясної сировини; зберігання шкуро-хутрової сировини в умовах с.-г. підприємства; зберігання, реалізація та переробка харчових яєць.

Здобувачі вищої освіти, які проходять практику на переробних підприємствах надають поглиблену інформацію щодо технологічних режимів переробки продукції, оскільки згідно загальних вимог та тих, що вказані в даному розділі, практикант готує звіт з проходження загально-технологічної практики.

За спеціалізацією роботи цеху або підприємства за напрямом «Технологія переробки молока» або «Технологія м'яса і м'ясних продуктів» у звіті з проходження практики необхідно навести наступну інформацію: характеристика молоко- або м'ясопереробного підприємства; аналіз місця його розташування; аналіз потужності підприємства; характеристика сировини, правила приймання-здавання та первинної обробки; вимоги стандартів на сировину; характеристика технологічного обладнання; основні технологічні схеми виробництва конкретного асортименту продукції; характеристика параметрів технологій виробництва продукції, методи контролю молока і молокопродуктів, м'яса і м'ясних виробів; засоби технохімічного контролю на підприємстві і схема контролю технологічних процесів виробництва.

Здобувач вищої освіти повинен: опанувати функції та призначення основних та допоміжних цехів переробного підприємства; вивчити технологічні інструкції та характеристику основних процесів і апаратів підприємства з переробки молока та м'яса; вивчити вимоги нормативно-технічних документів, стандартів на сировину, процеси виробництва, методи контролю харчових продуктів; оволодіти методиками контролю сировини якості готової продукції за органолептичними та фізико-хімічними показниками.

3. ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТУ ПРО ПРОХОДЖЕННЯ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

Звіт про проходження практики здобувач вищої освіти зобов'язаний здати протягом одного тижня після завершення практики.

Здобувачі вищої освіти письмовий звіт здають на відповідну кафедру для рецензування науковому керівнику. Разом із звітом здається щоденник та характеристика з місця проходження практики.

У звіті здобувач вищої освіти повинен показати вміння аналізувати і узагальнювати різні питання результатів господарської діяльності окремих виробничих підрозділів, організацію та впровадження заходів, спрямованих на підвищення продуктивності тварин. Структура звіту про практику для підприємств з виробництва або переробки продукції тваринництва наведено в таблиці.

Структура звіту

Назва розділу	Орієнтовна кількість сторінок
Титульний аркуш	1
Зміст	1
Реферат	1
Вступ	1-2
1. Місце та об'єкт практики.....	1-2
2. Характеристика основних технологічних процесів з виробництва та (або) переробки продукції тваринництва у господарстві.....	до 5
3. Охорона праці.....	1-2
4. Охорона довкілля.....	1-2
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	1-2
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	без обмежень
ДОДАТКИ.....	без обмежень
Загальний обсяг основного тексту (без списку літератури і додатків)...	12-18

ВСТУП – це стисле подання сучасного стану галузі в області та в Україні за останні 2-3 роки.

1. Місце та об'єкт практики

В даному розділі необхідно описати загальну характеристику господарства, природно – кліматичні і економічні умови місцевості, зони де розташоване господарство, віддаленість від районного, обласного центрів, пунктів збуту продукції, надходження вантажів (залізничні станції, річкові, морські порти) наявність шляхів сполучення, організаційна структура підприємства (кількість населених пунктів, виробничих підрозділів), внутрішньогосподарська, загальногосподарська спеціалізація, структура посівних площ, в т.ч. під

кормовими культурами. Наявність галузей в господарстві, основні і підсобні галузі. Аналіз виробничої діяльності господарства за останні 3-5 років за такими показниками.

Слід коротко охарактеризувати стан земельних угідь, типів ґрунтів, рельєф ґрунтових площ, кліматичні умови, експлікація земельних угідь, площі сільськогосподарських угідь, ріллі, сіножатей, пасовищ, багаторічних насаджень, площі, зайняті під ставками. Зміна структури земельних угідь в процесі переходу до приватної форми власності.

Підводити підсумок слід економічною ефективністю виробництва продукції рослинництва і тваринництва. Затрати кормів на одержання 1 кг молока, 1 кг приросту живої маси тварин, собівартість 1 ц продукції рослинництва і тваринництва, грошові прибутки і рентабельність виробництва окремих видів продукції тваринництва.

В даному розділі вказується вид, порода, лінія чи крос, які використовуються у господарстві. Наводиться господарська характеристика (рівень продуктивності, збереженості, відтворювальної здатності).

2. Характеристика основних технологічних процесів з виробництва та (або) переробки продукції тваринництва у господарстві

Для здобувачів вищої освіти, що проходять практику на підприємствах з виробництва продукції тваринництва:

необхідно зазначити основні технологічні процеси відповідної галузі. Охарактеризувати догляд і утримання усіх статевовікових груп тварин. При цьому вказати спосіб утримання, організацію відпочинку тварин у кожній секції (групі), з поданням технологічних нормативів. Подати нормативи щільності посадки поголів'я, фронт годівлі, фронт напування, параметри мікроклімату.

Дати характеристику годівлі різних вікових і фізіологічних груп тварин, способи підготовки, кратність і порядок згодовування, водонапування.

Описати систему видалення гною (посліду), нормативи вмісту шкідливих газів у атмосфері приміщення і об'єми вентиляції.

Слід коротко описати методи відтворення поголів'я, формування статевовікових груп тварин, методи, що дозволяють оцінити відтворні якості тварин, способи виявлення тварин у статевій охоті та осіменіння.

Описати основні засоби механізації технологічних процесів, підготування кормів до згодовування, роздачі корму, водопостачання, забезпечення мікроклімату, доїння корів, стриження овець, прибирання та вивезення гною та інші технологічні операції залежно від галузей тваринництва.

В короткому викладені подати основні методи профілактики і боротьби з хворобами. Слід надати календар щеплення, вказати осіб, які забезпечують санітарно-ветеринарне обслуговування господарства (ветеринарний лікар, санітар та ін.). Крім цього, слід описати основні санітарно-зоогігієнічні заходи, які проводяться на підприємстві (фермі) для запобігання занесення та розповсюдження хвороб.

Для здобувачів вищої освіти, що проходять практику з переробки продукції тваринництва:

Описати існуючі технології переробки, які запроваджуються у господарстві. Якими чином, якими засобами транспортують тварин на забій, які приміщення використовуються для забою тварин, їх обладнання (бойні); технологію забою (оглушення, знекровлення, знімання шкіри, видалення внутрішніх органів, розділка туш напівтуші, зачистка туш, клеймування м'яса); методику розрахунку виходу м'яса, субпродуктів, жиру-сирцю, шкіри, основної продукції; супровідну документацію на худобу і птицю для доставки їх на переробні підприємства або для переробки у господарстві.

Здобувачі вищої освіти, які проходили практику на птахівничих підприємствах з виробництва харчових яєць, слід дати характеристику первинної переробки яєць.

А також дивитись характеристику розділу методичних рекомендацій 2.7.

3. Охорона праці

Здобувач вищої освіти повинен виконати такі поставлені перед ним завдання, а саме: провести аналіз стану охорони праці в Україні, в АПК, в господарстві; проаналізувати стан пожежної безпеки в Україні, в АПК, в господарстві, підприємстві; провести аналіз стану охорони праці в господарстві, підприємстві за допомогою методу паспортизації або атестації санітарно-технічного стану робочого місця; проаналізувати процеси формування та виникнення травмонебезпечних ситуацій при переробці продукції тваринництва; внести пропозиції щодо поліпшення стану охорони праці при виробництві та переробці продукції тваринництва.

4. Охорона довкілля

В даному розділі здобувач вищої освіти повинен охарактеризувати екологічний стан регіону розташування бази практики; екологічні проблеми галузі тваринництва. Слід описати основні забруднювачі галузі, методи складування, збереження, знезараження та утилізації гною та твердих відходів. Проаналізувати методи збору, очищення та утилізації стічних вод, методи очищення атмосферних викидів.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Завершується звіт висновками та пропозиціями щодо підвищення ефективності виробництва окремих видів продукції тваринництва.

Після висновків зазначається дата і власний підпис автора.

ОЦІНЮВАННЯ ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ ТА ЗАХИСТУ ЗВІТУ З ПРАКТИКИ

Кінцевим етапом проходження практики є захист звіту з практики. Захист звіту з практики передбачає оцінювання рівня виконання здобувачами вищої освіти завдань, визначених програмою практики. Оцінювання звіту з практики здійснюється винятково у формі особистого захисту здобувачем результатів проходження практики перед комісією. Організація проведення практики, формування та затвердження складу комісії із захисту звіту з практики, дата проведення та інші питання, пов'язані із проходженням практики здобувачами вищої освіти в Університеті регламентується відповідним Положенням.

Практика оцінюється окремо за 100-бальною шкалою, національною шкалою «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно» та шкалою ЄКТС. Загальна кількість балів за практику, як правило, складається із суми балів:

- оцінка керівника від бази практики (до 25 балів);
- оцінка керівника від кафедри (до 25 балів);
- презентації здобувачем результатів проходження практики під час захисту звіту (до 25 балів);
- відповіді на запитання (до 25 балів).

3.1. Основні редакційні вимоги

Звіт з проходження виробничої практики виконують державною мовою і подають до захисту у формі комп'ютерного набору з одного боку аркуша білого паперу формату А4 (210×297 мм) через півтора міжрядкових інтервали. Текст звіту друкують, залишаючи поля таких розмірів: лівий – 30 мм, правий – 10 мм, верхній, нижній – 20 мм.

Заголовки структурних частин звіту «ЗМІСТ», «ВСТУП», «ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ», «ДОДАТКИ» друкують великими літерами симетрично до тексту. Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) по центру сторінки. Крапку в кінці заголовка не ставлять.

Кожну структурну частину звіту треба починати з нової сторінки.

Нумерація

Нумерація сторінок, розділів, пунктів, підпунктів, малюнків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знака №.

Першою сторінкою звіту є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок. На титульному аркуші номер сторінки не ставлять, на наступних сторінках номер проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці.

Ілюстрації (фотографії, креслення, схеми, графіки, карти) і таблиці необхідно подавати у звіті безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Ілюстрації і таблиці, які розміщені на окремих сторінках роботи, включають до загальної нумерації сторінок. Таблицю, малюнок або креслення, розміри якого більше формату А4, враховують як одну сторінку і розміщують у відповідних місцях після згадування в тексті або у додатках.

Ілюстрації позначають словом «Рис.» і нумерують послідовно в межах звіту, за винятком ілюстрацій, поданих у додатках.

Номер ілюстрації, її назва і пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією.

Таблиці нумерують послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках) в межах звіту. У правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці розміщують напис «Таблиця» із зазначенням її номера: «Таблиця 1».

Якщо у звіті одна таблиця, її нумерують за загальними правилами.

При переносі частини таблиці на інший аркуш (сторінку) слово «Таблиця» і номер її вказують один раз справа над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть слова «Продовження табл.» і вказують номер таблиці, наприклад: «Продовження табл. 1».

Ілюстрації

Якість ілюстрацій повинна забезпечувати їх чітке відтворення.

У звіті слід застосовувати кольорові фотоматеріали, діаграми, рисунки.

Ілюстрації повинні мати назву, яку розміщують після номера ілюстрації. При необхідності ілюстрації доповнюють пояснювальними даними (під рисунковий текст).

Таблиці

Цифровий матеріал, як правило, повинен оформлятися у вигляді таблиць.

Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують над таблицею і друкують симетрично до тексту. Назву і слово «Таблиця» починають з великої літери. Назву не підкреслюють.

Заголовки граф повинні починатися з великих літер, підзаголовки – з маленьких, якщо вони складають одне речення із заголовком, і з великих, якщо вони є самостійними. Висота рядків повинна бути не меншою 8 мм. Графу з порядковими номерами рядків до таблиці включати не треба.

Таблицю розміщують після першого згадування про неї в тексті, таким чином, щоб її можна було читати без повороту переплетеного блоку роботи або з поворотом за годинниковою стрілкою. Таблицю з великою кількістю рядків можна переносити на інший аркуш. При перенесенні таблиці на інший аркуш (сторінку) назву вміщують тільки над її першою частиною. Таблицю з великою кількістю граф можна ділити на частини і розміщувати одну частину під іншою в межах однієї сторінки. Якщо рядки або графи таблиці виходять за формат сторінки, то в першому випадку в кожній таблиці повторюють її головку, в другому випадку – боковик. Якщо текст, який повторюється у графі таблиці складається з одного слова, його можна замінити лапками, якщо з двох або більше слів, то за першого повторення його замінюють словами – «те саме». Ставити лапки замість цифр, знаків, математичних і хімічних символів, які повторюються, не слід. Якщо цифрові або інші дані в будь-якому рядку таблиці не подають, то в ньому ставлять прочерк.

Посилання

Посилання в тексті звіту на джерела слід зазначати порядковим номером за переліком посилань, виділеними двома квадратними дужками, вставити, наприклад, «... у працях [1-7]...».

Посилання на ілюстрації роботи вказують порядковим номером ілюстрації, наприклад «рис. 3».

На всі таблиці роботи повинні бути посилання в тексті, при цьому слово «таблиця» в тексті пишуть скорочено, наприклад, «...у табл. 11».

У повторних посиланнях на таблиці та ілюстрації треба вказувати скорочено слово «дивись», наприклад, «див. табл. 11».

Оформлення списку використаних джерел

Джерела можна розміщувати в списку одним із таких способів:

- у порядку появи посилань у тексті (найзручніший для користування);
- у алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків;
- у хронологічному порядку.

Відомості про джерела, які включені до списку, необхідно давати згідно з вимогами державного стандарту з обов'язковим наведенням назв праць. Приклад оформлення відомостей подано у таблиці.

Приклад оформлення списку використаних джерел

Характеристика джерела	Приклад оформлення
<u>Книги:</u>	
Один автор	Рубан Ю.Д. Скотарство і технологія виробництва молока та яловичини. Юрій Дмитрович Рубан. Х.: Ескада, 2005. 576с.
Два автори	Бусенко О.Т., Столюк В.Д. Технологія виробництва продукції тваринництва. К.: Вища освіта, 2005. 496с.:іл.
Три автори	Азізов С.П., Канінський П.К., Скупий В.М. Організація виробництва і аграрного бізнесу в сільськогосподарських підприємствах. К.: ІАЕ, 2001. 834с.
Чотири і більше	Клименко М.М., Віннікова Л.Г., Береза І.Г., Гончаров І.І. та ін. Технологія м'яса та м'ясних продуктів. К.: Вища освіта, 2006. 640с.:іл.
Монографії	Подобєд Л.І. Корми і годівля високопродуктивних молочних тварин: Монографія. Дніпропетровськ: ТОВПКР «Арт-Пресс», 2012. 416с. Вдовиченко Ю.В., Вороненко В.І., Найдьонова В.О., Омельченко Л.О. М'ясне скотарство в Степовій зоні України: Монографія. Нова Каховка: ПІЄЛ. 2012. 308с.
Навчальний посібник	Пелих В.Г., Сморочинський О.М., Назаренко І.В. Технологія продуктів забою тварин. Навчальний посібник. Херсон: "Олді-плюс", 2008. 264с. Ковбасенко В.М. Ветеринарно-санітарна експертиза з основами технології і стандартизації продуктів тваринництва. Одеса.: ТЕС, 2012. Т.1. 436с.
Збірник наукових праць	Вовченко Б.О., Новікова Ю., Ряполова І.О. Вплив біологічно – активних речовин на продуктивні якості свиноматок. Таврійський науковий вісник: Науковий журнал. Вип. 78. Херсон: Грінь Д.С., 2012. С.35-40.
Законодавчі та нормативні документи	Закон України «Про племінне тваринництво» [Газета] «Урядовий кур'єр». -К. від 21.01.2000 р. Інструкція з бонітування свиней. К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2003. 12с.
Електронні джерела	Керасюк Ю. Роботизоване доїння корів: окупність інвестицій. Агробізнес сьогодні. Сучасне тваринництво. веб-сайт. URL: http://agro-business.com.ua/agro/suchasne-tvarynnytstvo/item/8104-robotyzovane-doinnia-koriv-okupnist-investytsii.html (дата звернення: 28.04.2021).

Оформлення додатків

Додатки оформлюють як продовження звіту на наступних її сторінках, розміщуючи їх у порядку появи посилань у тексті.

Якщо додатки оформлюють на наступних сторінках роботи, кожен такий додаток повинен починатися з нової сторінки. Додаток повинен мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово «Додаток __» і велика літера, що позначає додаток.

Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, С, І, Ї, Й, О, Ч, Ь, наприклад, додаток А, додаток Б і т.д. один додаток позначається як додаток А.

Ілюстрації, таблиці і формули, які розміщені в додатках, нумерують у межах кожного додатку, наприклад: рис. Д. 2 - другий рисунок додатку Д.

НОРМАТИВНІ ПОСИЛАННЯ ТА СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. № 1556-VII (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37-38, ст. 2004).
2. Положення «Про проведення практики здобувачів вищої освіти вищих навчальних закладів України», затвердженого наказом Міністерства освіти України від 08.04.1993 р. № 93.
3. Положення «Про практичну підготовку здобувачів вищої освіти Херсонського державного аграрно-економічного університету» 29.12.2020 р. № 94-ОД.
4. Ібатулін І.І. Годівля сільськогосподарських тварин. Вінниця : Нова книга. 2007. 612 с.
5. Безуглий М.Д. Методи біотехнології відтворення с.-г. тварин. - Харків, 2002. - 58с.
6. Яблонський В.А., Хоміч С.П. та ін. Ветеринарне акушерство, гінекологія та біотехнологія відтворення тварин. Вінниця: Нова книга, 2006. 592с.
7. Демчук М. В. Гігієна тварин. Харків: Еспада, 2006. 516 с.
8. Рубан Ю.Д. Скотарство і технологія виробництва молока та яловичини. Харків: Еспада, 2005. 572 с.
9. Герасимов В. І., Цицюрський Л. М., Барановський Д.І. та ін. Свинарство і технологія виробництва свинини. Харків : Еспада, 2003. 448 с.
10. Герасимов В. Г, Нагаєвич В. М., Барановський Д. І. Свинарство України. Харків : 2008. 480 с.
11. Штомпель М. В., Вовченко Б. О. Технологія виробництва продукції вівчарства. К. : Вища освіта, 2005. 340 с.
12. Сухарльов В.О., Дерев'янка О. П. Вівчарство. Харків : Еспада. 2003. 249с.
13. Бородай В. П., Сахацький М. І., Ветрійчук А. І., Мельник В. В. Технологія виробництва продукції птахівництва. Вінниця : Нова Книга. 2006. 358 с.
14. Птахівництво і технологія виробництва яєць і м'яса птиці. за ред. В. І. Бесуліна. Біла Церква. БЦДАУ, 2003. 448 с.
15. Гопка Б.М., Хоменко М.П., Павленко П.М. Конярство. К. : Вища освіта, 2004. 320 с.
16. Гопка Б.М., Скоцик В. Є., Павленко П.М., Хоменко М.П., Колот В. І. Практикум з конярства : Навч.посібник. К. : Вища освіта, 2011. 384 с.
17. Пономаренко Н.Н., Черный Н.В. Коневодство, Харьков; Эспада, 2001. 350 с.
18. Злобін Ю.А., Кочубей Н.В. Загальна екологія. - Суми: Університетська Книга, 2003. - 414 с.
19. Запольський А.К., Салюк А.І. Основи екології: Підручник / За ред. К.М. Ситника. - 2-ге вид., допов. і переробл. - К.: Вища школа, 2004. – 382 с.

ДОДАТКИ

Додаток А
Титульний листок (зразок)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

БІОЛОГО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра _____

ЗВІТ

про проходження виробничої практики

У _____
(назва бази практики, господарство)

Здобувач вищої освіти початкового рівня
(короткого циклу) другого року денної форми
навчання

Освітньо-професійної програми «Технологія
виробництва і переробки продукції
тваринництва» зі спеціальності 204 Технологія
виробництва і переробки продукції
тваринництва

_____
(прізвище, ім'я, по-батькові здобувача вищої освіти)

Керівник _____
(звання, прізвище, ініціали наукового керівника)

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Члени комісії:

_____
(підпис) _____ (прізвище та ініціали)

_____
(підпис) _____ (прізвище та ініціали)

_____
(підпис) _____ (прізвище та ініціали)

м. Херсон – 20__ рік

Додаток Б (Зразок)

РЕФЕРАТ

Звіт про проходження виробничої практики

У _____
(назва бази практики, господарство)

Здобувача вищої освіти початкового рівня (короткого циклу) другого року денної форми навчання освітньо-професійної програми «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва» спеціальності 204 Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва біолого-технологічного факультету

Мета і завдання практики: _____
_____
_____
_____

Об'єкт _____
_____
_____

Результати _____
_____
_____
_____

Висновки і пропозиції _____
_____
_____
_____
_____

Додаток В
Щоденник практики (зразок)

ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЩОДЕННИК ПРАКТИКИ

_____ (вид і назва практики)
здобувача вищої освіти _____
_____ (прізвище, ім'я, по батькові)
Факультет _____
_____ (назва факультету)
Кафедра _____
_____ (назва кафедри)
Освітній рівень _____
_____ (назва освітнього рівня)
Освітня програма підготовки _____
_____ (назва програми підготовки)
Спеціальність _____
_____ (шифр та назва спеціальності)
_____ курс, група _____

Здобувач вищої освіти _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

прибув на підприємство, в організацію, установу.

Печатка
підприємства, організації, установи «__» _____ 20__ року

_____
(підпис) (посада, прізвище та ініціали відповідальної особи)

Вибув з підприємства, організації, установи.

Печатка
підприємства, організації, установи «__» _____ 20__ року

_____
(підпис) (посада, прізвище та ініціали відповідальної особи)

Додаток Д
Повідомлення (зразок)

Кутовий штамп
(підприємства,
організації, установи)

ПОВІДОМЛЕННЯ

Здобувач вищої освіти Херсонського державного аграрно-економічного університету
(повне найменування вищого навчального закладу)

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

_____ (рік навчання, факультет, спеціальність)
прибув «__» _____ 20__ року до _____
(назва підприємства, організації, установи)

і приступив до практики.

Наказом по підприємству (організації, установі) від «__» _____ 20__ року № _____
здобувач вищої освіти _____
зарахований на посаду _____
(штатну, дублером, штатну роботу, практикантом)

_____ (штатні посади назвати конкретно)

Керівником практики від підприємства (організації, установи) призначено

_____ (посада, прізвище, ім'я, по батькові)

Керівник підприємства (організації, установи)

_____ (підпис)

_____ (посада, прізвище, ім'я, по батькові)

Печатка (підприємства,
організації, установи)

«__» _____ 20__ року

Керівник практики від Херсонського державного аграрно-економічного університету

_____ (назва кафедри)

_____ (підпис)

_____ (посада, прізвище, ім'я, по батькові)

«__» _____ 20__ року

Додаток Е
Договір про практичну підготовку здобувачів вищої освіти (зразок)

ДОГОВІР № _____
про практичну підготовку здобувачів вищої освіти
Херсонського державного аграрно-економічного університету

Місто Херсон

« _____ » _____ 20__ р.

Ми, що нижче підписалися, з однієї сторони, Херсонський державний аграрно-економічний університет

(повне найменування навчального закладу)

(далі - Університет) в особі ректора університету, Юрія КИРИЛОВА

(посада, прізвище та ініціали)

що діє на підставі Статуту університету,

(статут або доручення)

і, з другої сторони, _____

(назва підприємства, організації, установи тощо)

(далі – база практики) в особі _____

(посада, прізвище та ініціали)

_____, що діє на підставі _____ (далі – сторони),

(статут підприємства, розпорядження, доручення)

уклали між собою договір:

I. Предмет договору

1. Сторони домовляються про співпрацю щодо практичної підготовки здобувачів вищої освіти університету.

2. Співпраця здійснюється з метою покращення практичних навичок осіб, що навчаються на безоплатній основі.

II. Обов'язки сторін

1. База практики зобов'язується:

1.1. Прийняти здобувачів вищої освіти на практику згідно з календарним планом, що додається.

1.2. Призначити наказом кваліфікованих фахівців для керівництва практикою.

1.3. Створити належні умови для виконання здобувачами вищої освіти програми практики, не допускати використання їх на посадах та роботах, що не відповідають програмі практики та майбутньому фаху.

1.4. Забезпечити здобувачам вищої освіти умови безпечної праці на кожному робочому місці. Проводити обов'язкові інструктажі з охорони праці: ввідний та на робочому місці. У разі потреби навчати студентів-практикантів безпечних методів праці.

1.5. Надати студентам-практикантам можливість користуватися матеріально-технічними засобами та інформаційними ресурсами, необхідними для виконання програми практики.

1.6. Про всі порушення трудової дисципліни, внутрішнього розпорядку та про інші порушення повідомляти університет.

1.7. Після закінчення практики дати характеристику на кожного студента-практиканта, в котрій відобразити виконання програми практики, якість підготовленого ним звіту тощо.

1.8. Надавати здобувачам вищої освіти можливість збору інформації для курсових та дипломних робіт за результатами діяльності бази практики, яка не є комерційною таємницею, на підставі направлень кафедр.

1.9. Додаткові умови _____

2. Університет зобов'язується:

2.1. За два місяці до початку практики надати базі практики для погодження програму практики, а не пізніше ніж за тиждень – список здобувачів вищої освіти, яких направляють на практику.

2.2. Призначити керівниками практики кваліфікованих викладачів.

2.3. Забезпечити додержання здобувачами вищої освіти трудової дисципліни і правил внутрішнього трудового розпорядку.

2.4. Університет зобов'язується не розголошувати використану інформацію про діяльність бази практики через утилізацію курсових, дипломних робіт та звітів у встановленому порядку.

2.5. Додаткові умови _____

III. Відповідальність сторін за невиконання договору

3.1. Сторони відповідають за невиконання покладених на них обов'язків щодо організації і проведення практики згідно із законодавством України.

3.2. Усі суперечки, що виникають між сторонами за договором, вирішуються у встановленому порядку.

3.3. Договір набуває сили після його підписання сторонами і діє до кінця практики згідно з календарним планом.

3.4. Договір складений у двох примірниках: по одному – базі практики і університету.

3.5. Невід'ємною частиною договору є календарний план практичної підготовки здобувачів вищої освіти ХДАЕУ.

3.6. Місце знаходження сторін:

університет: Херсонський державний аграрно-економічний університет, вул. Стрітенська, 23, м. Херсон, 73006, тел. (0552) 41-62-16, факс: (0552) 41-44-24, E-mail:office@ksau.kherson.ua

база практики: Фермерське господарство «Дністер», вул. Гвардійська, буд. 54, с. Станіслав, Херсонський р-н, Херсонська обл., 75051

Підписи та печатки:

Херсонський державний аграрно-економічний університет

База практики: Фермерське господарство «Дністер»

Ректор _____ Юрій КИРИЛОВ
(підпис) (прізвище та ініціали)

_____ _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

М.П. “ _____ ” _____ 20__ року

М.П. “ _____ ” _____ 20__ року

Календарний план практичної підготовки здобувачів вищої освіти ХДАЕУ

№ з/п	Шифр і назва спеціальності	ПІБ	Курс	Вид практики	Термін практики	
					початок	кінець
1	204 «Технологія виробництва і переробки»			виробнича		

Підписи та печатки:

Херсонський державний аграрно-економічний університет

База практики: Фермерське господарство «Дністер»

Ректор _____ Юрій КИРИЛОВ
(підпис) (прізвище та ініціали)_____
(підпис) (прізвище та ініціали)

М.П. “_____” _____ 20__ року

М.П. “_____” _____ 20__ року

Додаток Є
Направлення на практику (зразок)

Місце кутового штамп
Херсонського державного
аграрно-економічного університету

КЕРІВНИКУ

_____
_____
_____
_____

НАПРАВЛЕННЯ НА ПРАКТИКУ

(є підставою для зарахування на практику)

Згідно з договором від «__» _____ 20__ року № _____, який укладено з

(повне найменування підприємства, організації, установи)

направляємо на практику здобувачів вищої освіти початкового рівня (короткого циклу) другого року, які навчаються за освітньо-професійною програмою «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва» зі спеціальності 204 Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва

Назва практики виробнича
Строки проведення з «__» _____ 20__ року
по «__» _____ 20__ року

Керівник практики від кафедри _____

(посада, прізвище, ім'я, по батькові)

ПРИЗВИЦА, ІМЕНА ТА ПО-БАТЬКОВІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____

М.П. Керівник з виробничої практики
від ХДАЕУ

_____ (підпис)

_____ (ініціали та прізвище)